

Zwembaden moeten het zelf rooien

MAAIKE WIND

GRONINGEN Gemeenten in Drenthe en Groningen doen massaal afstand van hun zwembaden. Twee derde van de baden is in handen van vrijwilligers en bedrijven.

Zwembaden staan onder druk, zegt directeur Koen Breedveld van het Mulier Instituut, een stichting voor sportonderzoek. Omdat zwembaden duur zijn, kiezen gemeenten voor afstoting of sluiting. „Het is een turbulente tijd en dat blijft ook nog wel even zo”, zegt Breedveld.

Daarnaast zwemmen we steeds minder. Terwijl het aantal Nederlanders toenam, daalde het aantal zwemmers. Cijfers van het CBS laten zien dat in 1988 de baden 82 miljoen bezoekers hadden, in 2012 waren het 71 miljoen. „Vroeger ging je bij mooi weer al snel naar het zwembad”, zegt Breedveld. „Nu zijn er veel meer alternatieven. Fitnesscentra bijvoorbeeld, hardlopen is populair, de winkels zijn vaker open en we gamen.”

Nu hebben veel grotere dorpen in Groningen en Drenthe nog een eigen zwembad. Zeker Drenthe telt relatief veel zwembaden. Van de 79 openbare baden in de twee provincies worden 38 beheerd door vrijwilligers en vijftien door een private partij, blijkt uit een inventarisatie van deze krant.

Dat gemeenten veel zwembaden van de hand doen, is niet per se negatief, oordeelt adviseur Jan van der Bij van CMO STAMM. „Bedrijven en vrijwilligers werken vaak efficiënter

dan gemeenten. Zij zien snel mogelijkheden om de energierekening flink naar beneden te krijgen. Gemeenten zitten te ver op afstand om dit voor elkaar te krijgen.” Mensen uit het dorp zelf weten volgens Van der Bij ook beter hoe ze het bad aantrekkelijker kunnen maken. „Nog niet elke gemeente heeft het door, maar dorpsinitiatieven zijn een godsgeschenk.”

Er is wel een risico, stelt Breedveld. Volgens de Mulier-onderzoeker houden de vrijwilligers niet genoeg geld over om te sparen. „Veel zwembaden zijn gebouwd in de jaren zestig en zeventig. Die zijn de komende jaren allemaal aan vervanging toe. Ik verwacht dat er binnenkort overal noodkreten klinken. En dat de vrijwilligers weer bij de gemeenten aan de bel trekken.”

Gemeenten die nog eigen baden hebben, doen er volgens Breedveld goed aan samen te werken. „Bijvoorbeeld drie gemeenten die samen besluiten vier van hun acht baden te sluiten en twee nieuwe te bouwen die voldoen aan de huidige eisen.” Een voorbeeld van zo’n samenwerking is zwembad Dubbelslag op de grens van Appingedam en Delfzijl. **pagina's 8 en 9**

Entreprijzen

Een dagkaart voor volwassenen kost in Groningen en Drenthe tussen 2,50 en 5,60 euro. Het goedkoopst zijn de zwembaden in Loppersum en Middelstum. De Papiermolen in Groningen is het duurste bad. Grote zwemparadijzen zijn aanzienlijk duurder.

Het zwembad van het dorp

Steeds meer dorpen nemen het zwembad van hun gemeente over. Dat levert vaak veel op, maar het is ook moeilijk. *Dagblad van het Noorden* ging op bezoek bij zwembad De Zwaoi in Valthermond.

MAAIKE WIND

Het is donderdagochtend, de zwemles is net afgelopen, de kinderen scharen zich nog rond de kleedkamers. Ook vandaag belooft het een warme dag te worden. „Vijfhonderd bezoekers hadden we gisteren”, zegt vrijwilliger Corry Kolthof (65) terwijl ze een dienblad met koffie op tafel zet. „Bij het zwembad in Exloo zullen ze dat wel weinig noemen”, vervolgt ze. „Maar voor een zwembad in een klein dorp als Valthermond is dat heel goed. Toeristen komen hier bijna niet het”. We moeten het met elkaar zien te doen.

En dat doen ze. Het bericht dat de gemeente Borger-Odoorn openluchtzwembad De Zwaoi wilde sluiten, sloeg in 2012 in het dorp in als een bom: Valthermond zonder zwembad? Dat nooit. Onder het motto 'wat verdwenen is, komt niet meer terug', besloten de dorpsbewoners het zwembad dan maar zelf te runnen.

Dit jaar draait het zwembad zijn vierde zomer als dorpsbedrijf De Omme-Zwaoi. En met succes. Met gratis internet en een beter gevulde kiosk wisten de vrijwilligers de dorpsjeugd terug naar het zwembad te halen. De energierekening daalde flink door simpele ingrepen. Waterbuizen op het dak die door de zon worden verwarmd bijvoorbeeld, en een afdekpleed dat het zwembad 's nachts op temperatuur houdt.

„Heel het dorp helpt mee. „We hebben ruim honderd twintig vrijwilligers”, zegt Kolthof. „Alleen de vier badmeesters krijgen nog betaald.” Ze wijst naar de glijbaan, een stralend blauw exemplaar, breed genoeg voor vijf kinderen op een rij. „Net nieuw”, zegt ze. „Daar hebben we lang voor gespaard. De kinderen collecteerden, bedrijven uit het dorp sponsoren.” En voor iedereen is er wel iets leuk, aldus Kolthof, waarna ze de vele activiteiten opsomt: met een auto te water, hondenzwemmen, een Hawai-feest, een filmavond, het Valthermonds Kampioenschap Bommetje. „Het zwembad is een ontmoetingsplek.”

Wat is haar advies voor andere dorpen die overwegen een zwembad van hun gemeente over te nemen?

Kolthof is even stil. Ze zucht. „Denk heel goed na”, zegt ze dan. „Wij hadden geen idee waar we aan begonnen.”

De zwembadwereld verandert en rap ook. We zwemmen minder dan vroeger. Gemeenten moeten flink bezuinigen en kijken daarbij al gauw naar de zwembaden, die gemiddeld een derde van het gemeentelijke sportbudget opmaken. Het gevolg is dat veel zwembaden het met minder geld moeten doen of dreigen te worden gesloten. Menig dorp besluit het plaatselijke zwembad te ornaren. Dat zal de komende jaren nog vaker gebeuren, verwacht directeur Koen Breedveld van het Mulier Instituut,

een stichting die sportonderzoek doet. „Het is een onrustige tijd en dat blijft ook nog wel even zo.”

Dat hoeft niet erg zijn. Sterker nog, soms levert het bijzonder goede resultaten op. Valthermond is bepaald geen uitzondering, zegt Breedveld. „Zulke initiatieven zijn prachtig. Ze maken een kracht los en brengen de samenleving heel veel.” Bovendien zorgt de noodzaak om te bezuinigen voor efficiëntie. „Ik heb de indruk dat er bij gemeentelijke zwembaden vaak nog veel op de energierekening kan worden bezuinigd.” Dat besamt adviseur Jan van der Bij van kenniscentrum CMO STAMM. „Gemeenten zitten te veel op afstand en ambtenaren zijn geen ondernemers. Dorpsbewoners weten vaak veel beter dan gemeenten waar behoefte aan is en hoe slim kan worden bezuinigd.”

Het begin was heel moeilijk, vertelt Kolthof. „We wisten niets! Dan kwam ik na een hele dag werken bij het zwembad eindelijk thuis en dan rinkelde de telefoon al. 'Corry, de kassa staat op springen!' En dan ging ik maar weer terug. Maar ook ik wist niet hoe het moest. Abonnementen? Tienbadencarten? Wat wilden we eigenlijk? We moesten alles zelf uitvinden.”

Dat het desondanks goed kwam, komt volgens Kolthof door de kundige bestuursleden. „Zonder hen was het nooit gelukt. Zij wisten de weg. Hoe je geld uit fondsen en subsidies kunt krijgen. Onze voorzitter is zelfs bij het ministerie van Binnenlandse Zaken op bezoek geweest. Nou, je hoeft mij echt niet te vragen hoe je daar binnen komt. Maar zij weet dat.”

Gebruik maken van ieders kwaliteiten, daar draait het volgens Kolthof om. Lokale bedrijven sponsoren of leveren gratis diensten. Vrijwilligers kunnen bij de technische dienst, in de groenploeg of helpen bij de kassa, de schoonmaak of de kiosk. Een striptekenaar uit het dorp versiert de entree met tekeningen. „Iedereen doet wat hij kan”, zegt ze. „Zo begon het begin jaren zeventig al, toen het zwembad door dorpsbewoners zelf werd uitgegraven. Dat is de kracht van het dorp.”

Maar een dorp is ook kwetsbaar. Reservetpotjes zijn er meestal niet. Neem die nieuwe glijbaan, zo vijftig bijeen gespaard door het dorp. Vorige maand, twee weken na de feestelijke opening, werd het ding door vandalen vernield. De schade: zo'n 10.000 euro.

Hoe goed burgerinitiatieven ook kunnen werken, risico's zijn er ook. Hoe mooi een project ook is, er komt bijna altijd ruzie van, weet CMO STAMM-adviseur Van der Bij. „De truc is om je er als gemeente of adviseur niet mee te bemoeien. Dat is moeilijk want je wilt graag helpen. Maar de mensen moeten er samen uit zien te komen, anders loopt het later als mis.” Sowieso gaat er van alles mis, aldus Van der Bij. „Je probeert bijvoorbeeld

Na lang sparen kreeg het zwembad in Valthermond vorige maand een nieuwe glijbaan. Twee weken later werd de glijbaan door vandalen vernield. FOTOGRAFIE JASPAR MOULLEN

‘Wij hadden geen idee waar we aan begonnen’

beeld zonnepanelen en dan blijkt later dat een andere oplossing toch beter was geweest. Het is aldoor een zoektocht.”

Een groot gevaar is volgens Breedveld van het Mulier Instituut ook dat het dorpelingen en wijkbewoners, hoe fanatiek ze ook zijn, zelden zullen lukken om te sparen. „Ons beleid is dat burgers het beheer vaak nog wel voor elkaar krijgen, maar dat sparen voor forse investeringen in de toekomst niet lukt.”

Ruzies in Valthermond? Ach niet, zegt Kolthof. Er is wel eens iets, maar de vrijwilligers weten inmiddels hoe het werkt: dingen die misgaan snel bij de juiste persoon melden en onenigheid direct uitpraten. Onvrede is er soms wel. Kolthof. „Wat als een moeder met haar kind naar het zwembad komt en zelf niet wil zwemmen? Moet ze dan één of twee kaartjes kopen? Het eerste jaar waren we daar nog niet zo streng mee. Nu wel. Het moet wel, willen we het zwembad overeind kunnen houden. Maar niet iedereen begrijpt dat.”

Het is de bedoeling dat het zwembad zich vanaf 2018 zelf gaat redden, helemaal zonder geld van de gemeente Borger-Odoorn. Dat is bijzonder, de meeste zwembaden die door dorpsbewoners worden gerund krijgen nog altijd een jaarlijkse bijdrage uit de gemeentekas. „Het is spannend”, zegt Kolthof. „We hou-

‘Wat verdwenen is, komt niet meer terug’

den de bezoekerscijfers goed in de gaten. Begin juni zaten we nog duizend man boven vorig jaar. Daarna ging het wat naar beneden. Slecht weer. Nu gaat het weer beter.” Het is een puzzel, zowel financieel als de bezetting. „Vorige week was ik hier elke dag”, zegt Kolthof. „Zeker in de zomervakantie is het lastig om genoeg personeel te vinden.” Maar, aldus Kolthof, de vrijwilligers kunnen er uiteindelijk altijd uit. Ook voor de vernielde glijbaan kwam een oplossing. Toen bleek dat de verzekering bij vandalisme niet uitkeerde, hielp een plaatselijk mechanisatiebedrijf de zwemmers uit de

brand. Kolthof. „En een paar sterke mannen riepen al dat ze 's nachts wel de wacht wilden houden.”

Is dit alles het nu waard? Dit keer hoeft Kolthof niet na te denken. „Ja”, zegt ze vol overtuiging. „Sowieso, zie het plezier van de kinderen. Alleen al daarvoor is het het waard. En ook voor het dorp is het goed. Het zwembad is een plek waar we samenkomen.” Met dit vierde zwemseizoen in Valthermond komt het wel goed. Maar hoeveel zomers als deze volgen er nog? „Het is lastig”, zegt Kolthof. „In het begin is iedereen fanatiek. We hebben gelukkig een goed en stabiel team, maar ik heb ook al drie kassamedewerkers ingewerkt die ik nooit meer terug heb gezien.” Het liefst zou ze haar taken over niet al te lange tijd aan een ander overdragen. „We hopen dat de jeugd het zwembad blijft bestaan.”

De badmeesters bij zwembad De Zwaoi in Valthermond krijgen betaald. De rest van het werk wordt gedaan door een groep van ruim honderd twintig vrijwilligers. „Heel het dorp werkt mee”, zegt vrijwilliger Corry Kolthof.

Het assortiment van de kiosk bij het zwembad in Valthermond werd op verzoek van de zwemmers uitgebreid. „We willen de kiosk graag nog eens verbouwen”, zegt vrijwilliger Kolthof. „Het is nu een wat klein en warm hokje.”

Een van de vrijwilligers achter de kassa. De dorpsbewoners moesten het eerste jaar nog bedenken wat ze wilden met abonnementen en tienbadencarten.